

EGYIPTOM

ORSZÁGINFORMÁCIÓS ÖSSZEFOGLALÓ

1. Polgári és politikai szabadságjogok korlátozása¹

Egyiptom politikai berendezkedése nem demokratikus, Mubarak elnök betiltotta pártja legfőbb riválisát, az ellenzéki Muzulmán Testvériség nevű szervezetet. Az elnök meghosszabbította az országban 1967 óta fennálló (a szabadságjogok korlátozását lehetővé tevő) **rendkívüli állapotot**, ahelyett, hogy demokratikus önkormányzati választásokat tartottak volna, majd a kormányzat keményen fellépett a döntést bíráló politikai aktivistákkal szemben, végül a széleskörű elégedetlenség enyhítésére rendkívül korlátozott „reformintézkedések” bevezetésére került sor.

2007-ben a parlament módosította az alkotmányt, mely komoly emberi jogi problémákat vetett fel. Mind az Egyesült Államok és az Egyesült Királyság, mind pedig civil szervezetek jelentéseikben kiemelték, hogy **az ország számos területén súlyos emberi jogi jogsértések fordulnak elő.**² A legnagyobb problémát az országban folyamatosan fennálló rendkívüli állapot okozza, mely jelentősen korlátozza az állampolgárok politikai szabadságjogait,

például a szabad véleménynyilvánítás jogát, gyülekezési jogot, szabad vallásgyakorláshoz való jogot, valamint a civil szervezetek működését is. Az alkotmánymódosítások megerősítették a rendvédelmi erők önkényes hatalmát, mely gyakran politikai indíttatású letartóztatások és huzamosabb ideig tartó, vádemelés nélküli előzetes fogvatartások sorát, valamint elítéltek és fogvatartott személyek kínzását eredményezte. A jogsértéseket az esetek többségében büntetőjogi felelősségre vonás nem követte. 2007-ben a Belügyminisztérium rendelete alapján a hatóságok közel 18 000 (!) személyt tartottak közigazgatási őrizetben, vádemelés nélkül. A börtönökben és fogdáknak uralkodó fogvatartási körülmények nem felelnek meg a nemzetközileg megállapított minimumkövetelményeknek.

2007-ben a rohamos áremelkedések, az egyre növekvő szegénység és az elégedetlenség következtében az addigi legnagyobb sztrájkhullám tört ki az országban, mely egybeesett a Muzulmán Testvériség szervezet és egyéb ellenzéki erők demokratikus reformokat követelő tüntetésével. A kormányzat kemény eszközökkel verte le a tüntetéseket és lépett fel az elégedetlenkedőkkel szemben. A Muzulmán Testvériség tagjainak százait állították katonai bíróság elé, valamint az emberi jogi jogsértéseket bíráló újságírókat, aktivistákat tartóztatták le.

2. A menekültek helyzete³

Egyiptom részese a menekültek helyzetéről szóló 1951-es egyezménynek, azonban **nincs hatályos menekültügyi jogszabály.** Így a kormány helyett az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (UNHCR) folytatja le a menedékjogi eljárást. Az országban tartózkodó külföldiek száma 750 000 és 4 millió fő közé tehető, akik között mintegy 43 000 menekültként elismert személy van. Ezek közül a Szudánból érkező migránsok, illetve menedékkérők vannak a legnagyobb számban tekintve, hogy a **darfúri konfliktus** következtében mindezidáig mintegy 2,7 millió ember kényszerült elhagyni otthonát.⁴

Az Eritreából és Szudánból érkező menekültek egy része Egyiptomon keresztül, a Sínai-félszigeten átkelve próbál menedéket keresni Izraelben. A biztonsági szervek évente több Izraelbe átjutni próbáló afrikai menedékkérőt öltek meg; 2008-ban mintegy 33 menedékkérőt, köztük gyermekeket is, lőttek agyon a rafahi átkelőhelyen. A kormány nem tesz lépéseket az emberölésekben részt vevő határőrök büntetőjogi felelősségre vonása érdekében.

Akiket nem lőttek le a határon, azokat letartóztatták és illegális határátkelés kísérlete vádjával katonai bíróság elé állították. A katonai bíróság előtt folyó eljárás nem felelt meg a tisztességes eljáráshoz való jog nemzetközileg

¹ Ld. US Department of State, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor; 2008 Human Rights Report: Egypt; <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2008/nea/119114.htm>;

² Uott.

³ Id. US Department of State, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor; 2008 Human Rights Report: Egypt, fent (2); Id. még Human Rights Watch, Sinai Perils: Risks to Migrants, Refugees and Asylum Seekers in Egypt and Israel, 12 November 2008; <http://www.unhcr.org/refworld/docid/491aebbd2.html>

⁴ Nyugat-Szudánban 2003-ban kirobbant fegyveres konfliktus, melynek az ENSZ adatai szerint eddig mintegy 400 000 halálos áldozata van.

lefektetett minimumkövetelményeinek.⁵ A bíróság a letartóztatott személyek többsége esetében a kitoloncolásról határozott. Így a hatóságok olyan országba irányították vissza a menedékkérőket, ahol életük, testi épségük komoly veszélynek volt kitéve, **megsértve ezzel a nemzetközi jogban lefektetett non-refoulement elvét.** Az egyiptomi hatóságok 2008. április 19-én mintegy 30 szudáni menedékkérőt toloncoltak vissza Dél-Szudánba, júniusban pedig mintegy 1 200 eritreai menedékkérőt Eritreába, akiket az eritreai hatóságok azonnal őrizetbe vettek és katonai kiképző táborokba hurcoltak.⁶

Továbbá az Egyiptomban menekültként elismert személyek helyzete is rendkívül nehéz: a rendvédelmi szervek erőszakosan lépnek fel velük szemben, továbbá az egészségügyi és oktatási szolgáltatásokhoz sincs hozzáférésük.

A fentiekből egyértelműen kitűnik, hogy Egyiptomnak nincs európai értelemben vett működő menekültügyi rendszere, a menekültek számára védelmet az ország területén egyedül az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság tud nyújtani, e védelem elérhetősége és tartalma azonban igen korlátozott.

3. A szabad vallásgyakorlás korlátozása

Az alkotmány értelmében az iszlám az állam hivatalos vallása és a sária (iszlám jog) törvények számítanak a legfőbb jogforrásnak. Jóllehet az alkotmány biztosítja a lelkiismeret- és vallásszabadságot, a gyakorlatban a kormány korlátozza e jogok gyakorlását.⁷ A kormányzat által el nem ismert vallási csoportokat széleskörű üldözés fenyegeti, különösen a **baháj hívőket**, akiktől a kormány megtagadta valamennyi azonosító okmány kiállítását, így e személyek arra kényszerültek, hogy saját vallásukat megtagadva muzulmán, keresztény vagy zsidó vallásúnak vallják magukat. A kormány továbbá nem ismeri el az iszlámról más vallásra való áttérést, illetve azon házasságok megkötését, melyek a keresztény, zsidó vagy iszlám vallástól eltérő vallást követő személyek között jöttek létre.⁸

Jelentős előrelépésnek tekinthető az egyiptomi Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság 2009. április ítélete, mely eltörölte a kormány fenti gyakorlatát és lehetővé tette az igazoló okmányok baháj hívők részére történő kiállítását; ezt egy három nappal a bírósági döntést követően kiállított belügyminisztériumi rendeletet is megerősítette. Azonban civil szervezetek arról számoltak be, hogy a hatóságok továbbra is vonakodnak e döntésnek megfelelően eljárni.⁹

4. A nők helyzete

Az egyiptomi törvények rendelkeznek ugyan a nemi egyenjogúságról, számos jogszabályi rendelkezés és társadalmi tradíció **hátrányos megkülönböztetést tartalmaz a nőkre vonatkozóan.** A házasságra és személyes jogállásra vonatkozó szabályokat az adott egyén vallási normái határozzák meg, muzulmán nők esetében ezeket a rendkívül diszkriminatív **sária törvények** jelentik.¹⁰ Jóllehet a jogszabályok büntetik a nemi erőszakot, a gyakorlatban a kormány nem minden esetben tesz eleget büntetőjogi felelősségre vonásra vonatkozó kötelezettségének, ennek és a nemi erőszakhoz kapcsolódó társadalmi stigmának is betudható, hogy a nemi erőszak áldozatai nem merik jelenteni az ellenük elkövetett erőszakos cselekményeket a hatóságoknál, így az áldozatok számáról nem áll rendelkezésre pontos statisztikai adat.

Továbbra is jelentős probléma az országban **a családon belül elkövetett nemi erőszak és bántalmazás;** a büntetőtörvény nem rendelkezik a házastárs által elkövetett nemi erőszakra, sem pedig az ún. **becsületgyilkosságokról.** Ezen kívül az Egyiptomban, különösen Kairóban és Alexandriában, Luxorban és Sharm El-Sheikben, virágzik a **prostitúció céljából folytatott emberkereskedelem.**

⁵ 2008-ban mintegy 1 300 afrikai menedékkérőt tartóztattak le az egyiptomi hatóságok. Ld. Amnesty International: Report 2009, Egypt; <http://thereport.amnesty.org/en/regions/middle-east-north-africa/egypt>;

⁶ Eritrea az Etiópiával fennálló határviták következtében folyamatos hadi készültségben áll. Így a hadkötelezettség akár egy életen keresztül is fennállhat az eritreai férfiak vonatkozásában. Az 50 év alatti hadköteles férfiak csak rendkívül kivételes esetben kapnak kilépési engedélyt az országból, a dezertőrökre a kormány keményen lesújt: bebörtönzés, kínzás és akár halál is várhat rájuk. Ennek ellenére számos eritreai kísérli meg az országból való menekülést. Az UNHCR felhívta az államokat, hogy vessenek véget az Eritreába történő erőszakos visszatoloncolásoknak, melyek megsértik a non-refoulement nemzetközi jogi alapelvét.

Human Rights Watch, Service for Life: State Repression and Indefinite Conscriptio in Eritrea, 16 April 2009; elérhető: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/49e6dcc60.html>; Ld. még UN High Commissioner for Refugees, UNHCR Eligibility Guidelines for Assessing the International Protection Needs of Asylum-Seekers from Eritrea, April 2009, elérhető:

<http://www.unhcr.org/refworld/docid/49de06122.html>

⁷ Az ország legfőbb vallása az iszlám (90%-ban szunnita muzulmán hívők), ezen kívül 9%-ban a kopt kereszténység és 1%-ban egyéb vallás, mint például a baháj, hívői képviseltetik magukat.

⁸ Human Rights Watch, Report: Egypt, Prohibited Identities, State Interference with Religious Freedom; November 2007, <http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/egypt1107webwcover.pdf>; Ld. még Egyptian Christian's recognition struggle, http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/7888193.stm

⁹ Ld. Amnesty International: Report 2009, Egypt, fent (5)

¹⁰ A sária törvények értelmében például egy muzulmán nő nem mehet feleségül egy nem muzulmán férfihoz anélkül, hogy kockáztatná az istentagadás miatti letartóztatást és büntetőjogi felelősségre vonást. Továbbá a muzulmán női örökös kizárólag a férfi örökös örökrészének felére jogosult, illetve a muzulmán örökhagyó keresztény örökösei nem jogosultak öröklésre. Ha egy muzulmán nő a kizárólagos örökös szülei után, akkor szülei vagyona csak csupán felére jogosult, míg a fennmaradó részen férfi rokonai osztoznak